

Dvě desetiletí významné hudební tradice (1)

Festival duchovní hudby Šumava-Bayerischer Wald Evropský festival duchovní hudby

Závěrečným koncertem v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie a svatého Ignáce v Klatovech 11. června 2016 se uzavřel jubilejní dvacátý ročník Evropského festivalu duchovní hudby Šumava-Bayerischer Wald (informaci o průběhu festivalu přineslo druhé letošní číslo Cantu). Tento festival se stal významným fenoménem sborového života nejen v česko-bavorském pohraničí a mezi sbory Unie se těší trvalé popularitě. V souvislosti s tímto jubileem přináší náš časopis text, jenž reflektuje obě dekády existence festivalu. Festival je v průběhu své existence pořádán dobrovolníky – členy pěveckých souborů a sdružení (Spolek pro vokální a komorní hudbu Laetitia z Prahy, Kolegium pro duchovní hudbu Klatovy) a téměř od počátku se na jeho organizaci podílí UČPS.

Na následujících řádcích najdete osobní vzpomínky významných osobností, které stály u zrodu festivalu a podílely se, či se stále podílejí na tom, že tato výjimečná akce stále více propojuje hudební život a kulturu vůbec na obou stranách západočesko-bavorské hranice. V příštím čísle se pak můžete těšit na příspěvek hodnotící tento festival v posledních deseti letech.

Dr. Radko Rajmon

Hudební vědec, pedagog, v letech 2001-2006 člen organizačního výboru festivalu, později předseda festivalové rady, v letech 2001-2007 prezident pořádajícího spolku Laetitia.

Jakým způsobem a kdy jste se k organizování Festivalu duchovní hudby dostal?

To přesně nevím. Ono se to nedá oddělit od mé celé spolupráce s Laetií, která se datuje někdy kolem mé šedesátky, plus minus 1966 ještě před počátky festivalu. Nešlo o zpívání, nikdo z členů sboru tehdy myslím nedosahoval 30 let, měl mladistvý zvuk a uznáte, že do takového sboru nelze zařadit hlas z generace otců či dokonce dědů oněch zpěváků.

Moje setkání s festivalem ovšem na mém předsednictví Laetitie nezáviselo. V roce 1997 jsem se účastnil jeho prvního ročníku v Kašperských Horách. Pamatuji se zejména na působivé vystoupení Pražských pěvců

vedených Stanislavem Místrem. Též mám pocit, že jsem z onoho ročníku festivalu stihl i koncert v Prachaticích s vystoupením prachatického sboru Česká píseň.

Těžko určit, kdy jsem pro festival vykonal svůj první úkol a co to asi bylo. Mohu snad zmínit, že jsem měl co do činění s formulováním názvu festivalu, včetně jeho dodnes užívané podoby Mezinárodní festival duchovní hudby Šumava – Bayerischer Wald. Před jeho zavedením se užívalo například znění Festival Šumava – duchovní hudba.

Ovšem v letech mého předsednictví Laetitie byla péče o každoroční přípravu festivalu jednou z mých základních povinností. Šlo o jednání se zúčastněnými sbory, se spolupředateli, s úřady (městskými, obecními, farními) festivalových měst a obcí, s ubytovateli a stravovacími zařízeními, s institucemi (státními, církevními, veřejnoprávními, soukromými) a osobnostmi, které jsme žádali o finanční, logistickou, morální či právní podporu festivalu nebo přímo o převzetí záštity nad daným ročníkem. Po skončení ročníku jsem se podílel na vyřizování finančních závazků pořadatelů, účastníků atd.

Předseda festivalové rady Radko Rajmon na koncertě v Klatovech, 2000

Co bylo nejtěžší a na co naopak nejraději vzpomínáte?

Všechna práce, která souvisela s festivalem, mě bavila a plnila dobrým pocitem užitečnosti. I když nerváky byly třeba s propagací. Centrum přípravy festivalu bylo pro prvních deset ročníků v Praze a například právě při distribuci plakátů v regionu jsme museli spoléhat na smluvní služby regionálních informačních či reklamních institucí. Ne vždy se na ně dalo spoléhnout.

Krušnou chvilku jsem také zakusil při první návštěvě St. Oswaldu, kdy se až na místě po příjezdu rozhodlo, že mám nadcházející koncert Laetitie uvádět před německým publikem. Ani už nevím, jak moje první německé vystoupení před bavorskými farníky dopadlo. Ale zřejmě bez problémů. Pokud by nějaké byly, určitě by mi uvízly v paměti.

A na co naopak vzpomínám nejraději? Krásných vzpomínek je mnoho. Už jen sama hudba znějící gotickým či barokním prostorem, na hradním nádvoří nebo na bývalých městských šancích, dnes tonoucích v zeleni. Ta vydá na celý seriál krásných vzpomínek. Rád také vzpomínám na setkání s lidmi, to je samostatná kapitola, tak snad někdy jindy.

Rád také vzpomínám na momenty, kdy jsem vycítil, že během mého úvodu ke koncertu či jiné festivalové akci se lidé v sále nebo v kostele se plně ponořili do mých slov, jejich smyslu i zvuku. Všichni, kdo vystupují živě před shromážděním lidí, tohle znají a vědí, že se to pozná.

Dr. Roman Michálek

Sbormistr, hudební pedagog a organizátor hudebního života, zakladatel festivalu, do roku 2000 vedoucí organizačního týmu, dále umělecký ředitel festivalu, od roku 2007 čestný člen festivalové rady.

Byl jste před dvaceti lety u zrodu Festivalu, jste tedy opravdu onen otec zakladatel?

Je asi pravda, že prvotní myšlenka vznikla v mé hlavě. Festival je tedy z tohoto hlediska mé dítě, a přestože jsem v čele organizačního výboru festivalu stál jen několik prvních let, rád se k němu dodnes hlásím.

Zmínujete se o organizačním výboru, kdo jej tvořil a jaká byla jeho úloha?

Festival však měl od počátku štěstí na lidi, kteří se té prvotní myšlenky ujali a uvedli ji v život. Bez jejich práce a nadšení by se akci tohoto rozsahu nepodařilo nikdy uskutečnit. Ti vytvořili, tým který dokázal s mírnými personálními obměnami festival úspěšně organizačně zajišťovat plných deset let, za to jim patří můj velký obdiv a dík.

Proč jste se rozhodli založit právě festival?

Ten nápad vznikl v devadesátých letech minulého století v době mých vysokoškolských studií. Při toulkách s přáteli jsme v pohraničních oblastech poznali mnoho pozoruhodných míst a historických památek. Řada z nich byla před tím mnoho let nepřístupná, opuštěná a nutně potřebovala péči a zájem veřejnosti. Rozhodli jsme se tehdy, že uspořádáme setkání pěveckých sborů, které by na tato místa přivedlo hudebníky, posluchače a prostřednictvím hudby tam vrátilo život. Tento úmysl odpovídal dobové atmosféře, bylo v něm samozřejmě mnoho mladistvého nadšení, snahy pomáhat i naivitu.

Předpokládali jsme, že půjde o festival putovní, chtěli jsme také navázat na přerušené kulturní tradice regionu, rozhodli jsme se tedy do akce zapojit hudebníky z obou stran hranic, přičemž společným jazykem se pro nás přirozeně stala duchovní hudba.

Jaké byly Vaše festivalové začátky?

Nejvíce se mi vryly do paměti první čtyři ročníky festivalu, kdy jsem fakticky stál v čele jeho organizačního týmu a měl jsem přímý kontakt se vším, co se kolem akce dělo, od dramaturgie přes shánění sponzorů až po ubytování účinkujících. Byla to mimořádně podnětná a událostmi naplněná léta. Rád na ně vzpomínám a uvědomuji si, že mi kromě krásných setkání s lidmi a s hudbou přinesla velkou osobní a profesní zkušenost, ze které čerpám dodnes.

Můžete se tedy těmto létům věnovat podrobněji?

První náš pokus o uspořádání sborového setkání - šlo vlastně o jakousi festivalovou generálku - se odehrál z iniciativy naší tehdejší sopranistky Alenky Režné v roce 1995 v severočeských Hejnicích. Sešli se zde zpěváci z několika pěveckých sborů, aby společně prožili Velikonoce a hudebně doprovodili bohoslužby v místní překrásné bazilice Navštívení Panny Marie. Setkání, byť bylo částečně improvizované a proběhlo ve spartánských podmínkách, bylo pro všechny zúčastněné, mimo jiné i zásluhou místního duchovního, nezapomenutelného P. Miloše Rabana, pozdějšího děkana Pedagogické fakulty Technické univerzity v Liberci, mimořádným zážitkem. Po skončení akce jsme si nadšeně slíbili, že se napřesrok o Velikonocích sejdem znovu a ještě ve větším počtu. To se nakonec povedlo realizovat a o Velikonocích roku 1996 se ve Frýdlantském výběžku ve dnech 29.-31. března 1996, konal Velikonoční festival duchovní hudby, kterým to všechno vlastně opravdu začalo. Kromě pořadatelské Laetitie se jej účastnily Komorní sbor Labyrint z Prahy Sukův komorní sbor z Benešova

Pěvecký sbor SUŠ Frýdlant, Chránový sbor Hejnice a Penguin quartet. Přijeli i další zpěváci a hudebníci z Čech a Polska. Uskutečnila se úspěšná vystoupení v Hejnicích, Frýdlantu, Raspenavě, Libverdě a Bílém potoce. Program byl opravdu pestrý – od postních děl přes skladby komorní až po velikonoční hudbu kantátovou – vrcholem programu byla slavnostní velikonoční mše v bazilice v Hejnicích.

Povzbuzení tímto úspěchem vrhli jsme se směle do přípravy dalšího ročníku festivalu. V duchu původní myšlenky se tentokrát měl konat na jiném místě, Severní Čechy jsme ve svých plánech vyměnili za západojihočeské pomezí a za centrum festivalu zvolili městečko Kašperské Hory v srdci Šumavy. Nešlo samozřejmě o náhodné rozhodnutí, asi půl roku před tím jsme se totiž při návštěvě Kašperských Hor seznámili s mimořádnou osobností, historikem Muzea Šumavy Vladimírem Horpeniakem a tento charismatičtý spiritus agens šumavské kultury náš záměr uspořádat u místě Festival duchovní hudby přijal s otevřenou náručí a podpořil jej činy. Na jeho doporučení jsme přesunuli termín akce z Velikonoc na klimaticky příznivější přelom května a června (Svatodušň). Prvním patronem festivalu se tak stal tehdejší předseda senátu Parlamentu České republiky Petr Pithart.

Účastníky prvního šumavského Festivalu (Šumava –duchovní hudba) jsme v Kašperských horách přivítali o posledním květnovém víkendu roku 1997. Sešlo se zde asi 150 hudebníků a pozvání k účasti přijaly, pro nás celkem překvapivě, naše přední sborová tělesa, např. Pražští pěvci Stanislava Místra nebo Pěvecký sbor Pedagogické fakulty Karlovy univerzity v Praze. Tato odezva špičkových sborů nás velmi příjemně překvapila – šlo přeci o zcela novou akci. Zároveň získala festivalu až nečekaně silnou podporu představitelů místní a krajské samosprávy i kladnou odezvu v církevních kruzích (patrony festivalu se postupně stali pasovský F. X. Eder, později též papežský nuncius Mons. Giovanni Coppa, nebo tehdejší Českobudějovický biskup Antonín Liška). Velký úspěch akce a výborné místní podmínky nás tedy přivedly k myšlence zatím festival pořádat na stejném místě a původně plánované stěhování akce nechat až na další léta.

Následující ročník festivalu v roce 1998 tedy proběhl opět v šumavském region. Oproti předcházejícím letům se podstatně posílil mezinárodní charakter akce. Zvýšil se počet účinkujících ze zahraničí a přibyla koncertní místa na obou stranách hranice. V té době jsme také definitivně upustili od myšlenky putovní akce a festival již zůstal nadále pevně spjat s šumavským regionem. Rozhodnutí zůstat natrvalo v Kašperských Horách se ještě utvrdilo ve chvíli, kdy jsme díky přízni tehdejšího kašperskohorského duchovního správce Karla Hampla získali k užívání prostory na místní faře, které jsme poz-

ději adaptovali na malé Hudební centrum, které sloužilo jako zázemí pro festival i další aktivity spolku Laetitia a spřátelených souborů. S ohledem na tyto skutečnosti a na žádost tehdejšího předsedy UČPS prof. Jiřího Koláře byl festival také přejmenován a jeho následující třetí ročník proběhl v roce 1999 již pod novým názvem: Festival Šumava-Bayerischer Wald. Ten měl spíše komorní charakter - účastnily se ho spíše menší soubory z obou stran hranice, do jeho organizace se začaly k našemu potěšení více zapojovat i místní soubory i jednotlivé osobnosti. A současně s přípravami třetího ročníku se tak mohl s předstihem připravovat i následující ročník, jímž jsme chtěli oslavit nové milénium a dva tisíce let křesťanské duchovní tradice.

Výroční festival v roce 2000 byl pojat opravdu velkoryse, šlo o největší a nejnáročnější akci, kterou jsme do té doby připravili. Ročník měl hned dva opravdu významné patrony, senátora Parlamentu České republiky Jiřího Růckla a papežského nuncia v České republice Mons. Giovanniho Coppu. Oba festival podpořili nejen formálně, ale i svou osobní účastí a pomocí. Při soukromém setkání této osobnosti s hudebníky v parku na místě bývalých klatovských hradeb vzácný host s interprety zasvěceně hovořil o Bachově hudbě a jako aktivní muzikant ocenil mimořádný výkon sólistky. Giovanni Coppa také celebroid slavnostní mši, která se stala mimořádnou událostí nejen pro občany Klatov a okolí, ale i pro všechny účinkující.

Papežský nuncius Giovanni Coppa po slavnostní bohoslužbě v Klatovech, 2000

Kostel svaté Markěty v Kašperských Horách, dějiště festivalových koncertů

Jako upomínka na tuto událost vznikly zdařilé grafické listy Jitky Huňkové, která následně vytvořila pro další ročníky festivalu 2000-2006 sadu grafik a přispěla tak k utváření jednotného grafického konceptu akce.

Tento festivalový ročník byl pro mne jistým předělem. Došlo po něm k postupné obměně vedení Laetitie, a tím i ke změnám v organizačním výboru festivalu. Odcházející Kateřinu Petrošovou nahradila nejprve Zuzana Liberková a poté dr. Radko Rajmon. Díky tomu i spolehlivě dobře fungujícímu manažerskému týmu jsem mohl kolegům postupně přenechat organizační záležitosti a plně se věnovat dramaturgickým a uměleckým záležitostem týkajícím se Festivalu.

Na koho v souvislosti s festivalem nejvíce vzpomínáte?

Oněch dvacet let bylo krásnou příležitostí poznat řadu zajímavých lidí – hudebníků, duchovních či osobností veřejné a politické sféry. Někteří z nich se dokonce stali mými blízkými přáteli. Kromě členů Laetitie musím především zmínit kolegu a současného ředitele festivalu Víta Aschenbrennera, profesora mnichovské akademie umění Martina Steidlera či Ludmilu Novou.

Z těch, kteří ovlivnili můj vztah k Šumavě, historii a umění, chci připomenout historika, znalce Šumavy a renesančního člověka Vladimíra Horpeniaka, nestora klatovského hudebního života Jiřího Bílka nebo ředitelku Muzea Šumavy Zdeňku Řezníčkovu.

Rád vzpomínám i na krásná setkání s duchovními osobnostmi, především s papežským velvyslancem a velkým znalcem a milovníkem hudby Mons. Giovannim Coppou, pasovským biskupem Franzem Xaverem Ederem, či pohostinným farářem z bavorského Sankt Oswald Karlheinzem Ertelem.

Vážím si též již zmíněných osobností veřejného života, které poskytly festivalu svou záštitu a samozřejmě i mnoha místních spolupracovníků, kteří nám vždy ochotně přispěli radou či pomocí.

Samozřejmě také nemohu opomenout vedoucí souborů a hudebníky, se kterými jsem měl tu čest během festivalu spolupracovat, a které zde bohužel nemohu z důvodu nedostatku místa všechny uvést.

Mgr. Martin Maňásek

V letech 2002-2006 člen organizačního výboru festivalu, de facto provozní ředitel akce, od roku 2007 předseda Spolku pro vokální a komorní hudbu Laetitia.

Jak a kdy jste se k organizování Festivalu duchovní hudby dostal?

Bylo to začátkem roku 2002. V Laetitiu jsem zpíval už dva roky a dvakrát jsem se také festivalu zúčastnil. Ale že se začnu významně podílet na jeho organizaci, byla víceméně náhoda. V souvislosti se změnou zaměstnání to vypadalo, že bych na organizaci festivalu mohl mít více času, a tak jsem slíbil, že s ní pomohu.

V čem se festival něčím výrazně od jiných podobných akcí, v čem je podle vás specifický?

Je specifický jednak regionem, v němž probíhá, orientací na prostředí, v němž se po staletí snoubila česká, německá a rakouská kulturní tradice, a dále snahou uspořádat koncerty a vystoupení v krátkém časovém úseku (festival původně trval jen tři dny) a na velkém množství míst české i německé části regionu.

Která vaše osobní festivalová setkání Vám nejvíce utkvěla v paměti?

Nejvíce asi několik setkání se skladatelem Janem Hanušem, jehož skladby byly na festivalu uvedeny. Obdivoval jsem především jeho zapálení pro práci s mládeží a snahu motivovat mladé sbory k provozování duchovní hudby.

Jak obtížné bylo pro pražskou Laetitii organizovat akci tohoto rozsahu v šumavském regionu?

Bylo to poměrně náročné. V době před konáním festivalu to vyžadovalo několik návštěv v regionu, abychom dohodli a potřebné věci zařídili na místě. Rok od roku to bylo pro nás bylo s ohledem na povinnosti v Praze obtížnější se na Šumavu dostat a zařadit konkrétní věc v daném termínu.

Co podle vás vedlo k tomu, že po deseti úspěšných ročnících Laetitia předala organizaci festivalu Kolegiu pro duchovní hudbu Klatovy.

Vyplývá to z přechozí odpovědi, tedy pocit, že se nám na dálku festival nedaří propagovat v regionu natolik, jak by si zasloužil. Takže jsme se v Laetitii rozhodli, že je třeba najít partnera v místě konání festivalu, který by organizaci převzal a dokázal tak lépe propagovat jednotlivé koncerty a vystoupení.

Jak hodnotíte současnou úroveň festivalu a jeho směřování?

Domnívám se, že organizátorům z Kolegia pro duchovní hudbu Klatovy se podařilo festival dobře zapsat do povědomí mnoha lidí v regionu. Rozšířili jeho záběr o nová místa, prodloužili dobu konání jeho ročníků a pravidelně pro něj získávají řadu kvalitních pěveckých sborů. Pevně věřím, že ve svém úsilí vytrvají.

Dr. Vít Aschenbrenner

Od roku 1999 stálý spolupracovník festivalové rady působící v Klatovech, od roku 2007 ředitel festivalu, umělecký vedoucí pořadajícího Kolegia pro duchovní hudbu Klatovy.

Jak a kdy jste se k organizování Festivalu duchovní hudby dostal?

Došlo k tomu v roce 2008 a nebyl jsem v tom sám, zapojili se i někteří kolegové z našeho sboru Kolegium pro duchovní hudbu. S dosavadními organizátory z Laetitie jsme měli za sebou letitou spolupráci jak hudební, tak i při organizaci festivalu. V roce 2008 jsme měli na starost technické zabezpečení průběhu festivalu – sháněli jsme lokality a do jisté míry i sbory, zajišťovali jsme propagaci a ubytování, zbytek ještě zajišťovala Laetitia. Možnost festivalu organizovat v dalších letech již pouze v naší režii jsme s pražskými kolegy probírali. Organizaci festivalu nám členové Laetitie pak oficiálně předali na hlavním koncertu ročníku 2008 a postavili nás tak vlastně před hotovou věc.

V čem se festival něčím výrazně od jiných podobných akcí, v čem je podle vás specifický?

Odlišuje se zejména svým zaměřením. Není soutěžním a v posledním desetiletí také neplnil roli platformy setkávání jednotlivých pěveckých těles na společných koncertech. Naopak se soustřeďuje na hudební oživení pohraničních oblastí na obou stranách hranice prostřednictvím kvalitní sborové hudby.

Co plánujete do budoucna?

Na počátku třetí dekády existence festivalu bychom rádi ještě více soustředili na dětské sbory, které dlouhodobě tvoří významnou součást festivalových účastníků. Chceme nadále zachovat dramaturgickou ucelenost některých festivalových koncertů, která například reflektuje regionální hudební prameny či dramaturgické impulsy jednotlivých lokalit apod.

Která festivalová osobní setkání vám nejvíce utkvěla v paměti?

Rozhodně to byla návštěva papežského nuncia Giovanniho Coppy. Vzpomínám také na skvělá hudební setkání. Jedno z nejpůsobivějších proběhlo v roce 2010, kdy festival navštívil skvělý německý dirigent mladé generace Florian Erdl, aby zde provedl Brahmsovo *Německé requiem*.

Jak velký tým v současné době na přípravě festivalu pracuje, jde o profesionální manažery, nebo spíše o schopné hudební nadšence?

V současné době pracují na realizaci festivalu čtyři lidé. Všichni jsou to hudebními nadšenci, angažování profesionálních sil je mimo finanční možnosti festivalu.

Jaké máte zkušenosti s partnery na bavorské straně, je zde o aktivity tohoto typu zájem?

Získat renomé na bavorské straně znamená pro festival dlouhodobý úkol a úsilí o zachování festivalu na bavorské straně, resp. jeho rozšíření je výzvou i do budoucích let. Podařilo se navázat trvalou spoluprací s některými bavorskými institucemi a spolky, které spoluorganizují festivalové aktivity na bavorské straně. Bohužel přes kvalitu českých sborů, které dokáží bavorské publikum dlouhodobě fascinovat, festival stále naráží na laxnost jednotlivých farností i na kalendář většiny bavorských lokalit, který je nabitý místními akcemi. Přesto se festivalu daří udržovat podíl německých vystoupení na necelé polovině festivalových aktivit.